

dat het al mee zal vallen, als zij vakministers zullen blijven. Wij willen een uitzondering maken voor de heer De Bruijn. Aanvankelijk zou zijn ministerie dat van Bezitsvorming heten. Gedachtig aan die landen, welke oorlog, vrede en dictatuur, democratie noemen, heeft men althans de goede smaak gehad, het nieuwe departement van de heer De Bruijn de naam te geven waarop het recht heeft, nl. van Bezitspreiding. Ook hier ziet men een man aan het werk, wiens streven in de richting gaat om de eigendom zoveel mogelijk te besnoeien: ja, in feite tot een last te maken.

De conclusie kan niet anders zijn, dan dat de grootste gemene deler van dit kabinet rood is. Prof. Zijlstra sluit bij die elementen in ons anti-revolutionnaire of christelijk-historische leven aan, die in een andere koers willen varen; een koers waarvan zij denken, dat deze nieuw is, doch die al bijna een eeuw door de socialistten wordt gepropageerd. Hier en daar kan een man als prof. Zijlstra zachtzinnig remmen; het zal er op neerkomen, dat hij, lichtelijk morrend, in de trekschuit van de progressie stapt, die bereids in 1848 van wal is gestoken.

De K.V.P. heeft zich laten afscheppen met een proces van vermenigvuldiging; de hoeveelheid met de kwaliteit verwarrende heeft deze grote partij in het aantal ministeries en waarborg gezocht tegen de bedoelingen van de grote bondgenoot, welke ook zij zegt te vrezen: doch, in wezen, dient.

Ten principiële gesproken is dit ministerie het meest linkse, dat de Nederlandse geschiedenis gekend heeft. Het is goed recht, wanneer een zodanig ministerie optreedt. Laat ons echter ophouden te bazelen over „inkapseling van de Partij van de Arbeid”, over bezitspreiding en over al dat soort zaken. Laat ons nu maar ronduit toeven, dat het ook de K.V.P. is, welke, met kracht, de socialistten helpt doeleinden te bevorderen, waarvan men in Oost-Europa de uitkomsten ziet. Hoeveel beter zou het zijn, indien men de politiek op dit terrein eerlijk en oprecht dreef.

Tot zover „De Telegraaf”.

Zonder 't met de grondmotieven van dit artikel eens te zijn, kan toegegeven worden, dat inderdaad dit overwegend linkse ministerie op 't paard geholpen is door Rome. Ondanks alle bezwaren van Roomse zijde komt hier opnieuw uit, wat Prof. Holwerda aan de hand van de Catechismus reeds voor jaren betoogde: Rome staat principieel niet rechts, maar links. Rome is mee wegbeider voor het communisme.

Diepste oorzaak is: Woordverlating. Rome heeft het volk er aan gewend, meer te luisteren naar mensenwoord en mensenmening dan naar het Woord Gods. Bij Rome is de traditie, wat mensen leerden, gesteld eerst naast en later boven de Schrift: de Schrift, zegt men daar, is nuttig, maar de traditie is noodzakelijk. En de traditie moet dan dienst doen, om de afwijking van Gods Woord te rechtvaardigen (Mariaverering, kerkelijke hiërarchie, de zeven Sacramenten, enz.). Ten slotte beoordeelt ook weer een mens, de pauze, wat traditie is, in hem heeft de traditie een eigen, onfeilbaar orgaan, zoals Rome leert.

Maar elke gemeenschap, die gewend is te luisteren naar en te gehoorzamen aan mensenwoord, blijft in dat mensenwoord gevangen. En zij, die over die gemeenschap heersen en zelf de Schrift niet zien als de enige norma et magistra (leermeester) et iudex (rechter) gelijk de Hervormers terecht leerden, zijn nu in de eerste plaats aangewezene op hun eigen oordeel of dat van anderen. Menselijke overleg, menselijke wijsheid verdringt dan de wijsheid, die van Boven is; men gaat zoeken wat naar mensmaatstaf nuttig is: de utiliteits-politiek, waarin Rome dan ook bij uitstek bedreven is. En het einde is: geen principieel verweer tegen de steeds verder opdringende macht van het ongeloof, en: de weg bereiden voor de Anti-Christ.

De Schrift vermaant ons, geen voetstap op deze onbewegelijke zettingen.

Daarom in de kerk en daarbuiten, in elke levenssector, ook in de politiek, tegen revolutie en alle ongeloof: het

## Verandering en bestendigheid in de natuur (1)

II. Voor overeenkomstige vragen stelt ons nu de levende natuur. Een plant groeit. Na verloop van tijd zijn er dus stoffen in haar die er tevoren niet waren: kleurstoffen, vezelstoffen, vergiften, voedingsstoffen, geneesmiddelen. Ontstaan al deze stoffen uit het niet en verdwijnen zij in het niet bij het sterven en vergaan van de plant? Of neemt de plant ze ergens vandaan, uit de lucht bijvoorbeeld en uit de grond, en worden zij daaraan later weer afgestaan?

En hiermede samenhangend is de vraag: hoe komt het dat in een ongestoord landschap, zoals een oerwoud, jaar in jaar uit, eeuw in eeuw uit, weer nieuwe planten kunnen komen in plaats van de gestorvene? Een zelfde vraag voor het dierlijk leven.

Het is alles ingewikkelder, meer dan bij de kringloop van het water. Hoe wij Genesis 1 ook moeten verstaan, wij geloven de continuïteit van de „oergeschiedenis” met onze geschiedenis; hetgeen dus betekent ruimte vragen voor onze natuurwetenschap ook voor die dagen (wanneer komt er eens 'n verklaring van Genesis 1 van vrijgemaakte zijde? Is er ook wel één preek over?); hoeveel hierin duister moge zijn, zoveel is zeker dat het aardse leven gekomen is ná de schepping en ordening der onbezielden natuur en niet gelijktijdig; ervóór zou niet kunnen, de plant ondersteit de aarde en de lucht en het water. Wij geloven dat het toelaatbaar is aan het tijdelijke van vóór en na die dagen de gewone betekenis te hechten. En voorts lezen wij toch wel dat God in Zijn werken opklimt, opklimt tot de mens die beeld van Hemzelf is en zo bevreesd het ons niet dat de mens een structuur vertoont dusdanig ingewikkeld, dat die der overige natuur als eenvoudig aandoet, hoe moeilijk zij in zichzelf al moge zijn. En zo zullen zelfs de planten, de eerste levende wonderen die zich vertoonden, door het leven in hen, oneindig meer ingewikkeld zijn dan de natuur van de zee en het land, het licht en het uitspannel. Een uitspraak die wordt bevestigd door elke bladzijde van elk werk ook over planten en dieren. Gold vroeger als voorbeeld dat een nietig madeliefje ingewikkelder is dan welke chemische fabriek ook, onlangs werd op een congres van geleerden gezegd door waarlijk niet de minste: één cel van een of andere plant, dus één cel misschien 1 millimeter groot, is even ingewikkeld als een heel Ruhrgebied van fabriekscomplexen.

Men heeft toch nog geleerd iets van deze wonderen

Evangelië. Een kleine groep? Als die kleine groep maar profeteert, het Woord laat spreken, door het Woord getuigt.

En als de kerk maar getrouw is, en de Schrift niet van haar plaats laat dringen. Een teken des tijds, dat in de Hervormde Kerk mensenwoord, de beslissing der synode, het hoogste en laatste woord heeft! Eveneens, dat men in de gebonden kerken durft leven: men moet altijd beginnen, zich aan het synodebesluit (mensenwoord) te onderwerpen. Dat is in eerste instantie: mensenwoord meer gezegd dan Gods Woord!

Ook hier komt tot ons de ernstige waarschuwing van Christus: Ziet toe, dat u niemand verleide! P. D.

te ontraadselen. In eenvoudige opzet is het aldus. De plant neemt met haar bladeren een zeker gas uit de lucht op dat zich altijd daarin bevindt, zij het per 10.000 liter lucht slechts 3 liter hiervan. Dit gas, het koolzuurgas, is hetzelfde dat wij ontmoeten in spuitwater, gazeuse-limonade, het is het gas dat het deeg doet rijzen bij het gisten en zo het baksel luchtig maakt. Dit gas neemt de plant dus voortdurend op uit de lucht; met haar wortels zuigt zij water uit de grond met daarin verschillende opgeloste stoffen — enkele dezer stoffen voegt men toe als kunstmest indien de grond te arm eraan is of uitgeput.

En nu gebeurt er iets waarvan de natuurwetenschap nog slechts het allereerste begin verstaat. Met medewerking van het licht kunnen groene planten deze stoffen, voornamelijk het koolzuurgas en het water, veranderen in allerlei andere stoffen. Dit gaat ongelooftlijk ingewikkeld, langs tientallen tussenproducten waarvan vele slechts een kort ogenblik bestaan. Hoevele zullen er zijn die zo onbestendig zijn, dat zij tot op heden aan onze aandacht hebben weten te ontsnappen? Zo vormt de plant haar kleur- en voedingsstoffen en alle andere duizenden materialen die in haar aanwezig zijn. Dit proces draagt de naam van assimilatie-proces, waarin wij het woord simile, d.i. gelijk, bespeuren; en inderdaad, naast de reeds genoemde stoffen vormt de plant uit de ruwe materialen water en koolzuurgas weer nieuw bladgroen en nieuwe cellen, gelijk aan de oude. Zij dwingt als het ware de ruwe grondstoffen gelijk te worden aan haar eigen bestanddelen. Ditzelfde wonderlijk vermogen bezit al het leven; in een groeiend kind worden de bestanddelen van brood en melk als het ware omgekeerd in de vorm van vlees en bloed..... En, wij dwalen even af, er zijn ziekten, de virusziekten, zoals mond- en klauwzeer, mazelen, waarbij sommige stoffen dit zelfde vermogen bezitten om andere stoffen aan zich gelijk te maken, welke nieuwe stoffen zich op hun beurt vermenigvuldigen; alleen hier komt er dan een overmaat van schadelijke stoffen of van stoffen die nu schadelijk worden door hun woekerende toename.

Sterft de plant en vergaat zij, dan gaan al de ingewikkelde stoffen weer te niet en komt er weer terug koolzuurgas en water. Het gas gaat weer de lucht in, het water wordt door de grond opgenomen of verdampd, en daarna kunnen weer nieuwe planten groeien met de weer beschikbaar gekomen grondstoffen. Een kringloop dus ook hier; en deze wordt in stand gehouden door een kracht, de kracht der zonnestralen.

Het is zelfs zo dat de zonnewarmte, opgenomen bij de assimilatie, weer vrijkomt bij het vergaan der planten; in rottende stoffen is broei. Verbranden wij hout, of steenkool (vermoedelijk plantaardig materiaal dat tienduizenden jaren in de aarde bewaard gebleven is zonder te vergaan) dan worden de ingewikkelde plantaardige stoffen eveneens weer omgezet in koolzuurgas en water of waterdamp, en de warmte die er komt is gelijk aan de eenmaal, wie weet hoe lang geleden, opgenomen warmte der zon. Steenkool dient ons dan als 't ware als opgespaarde energie. Was het nu zo

## De doorbraak van de „doorbraak” II (slot)

Dit waren een paar stemmen uit de zeer vele.

Voor nog één wil ik ditmaal de aandacht vragen. Want ze is van een man, die steeds met waarlijk profetische visie het gehele menselijke leven bezag, beoordeelde en leidde. Ik bedoel Ds J. C. Sikkel.

Gedurende heel zijn publieke werkzaamheid leefde hij fel mee in de politieke strijd. Hij was antirevolutionair van top tot teen en in hart en nieren. En juist hij zag de toekomst reeds in zijn dagen zo somber in. Reeds in 1909 liet hij een doordringende alarmkreet horen over de ontwikkeling in de antirevolutionaire partij.

Hij sprak toen van een „tweeling” welke daarin steeds meer voor de dag kwam.

„Die komt — aldus Sikkel — voor den dag bepaald ook in de vraag, of de taak van een christelijke regering enkel bestaat in het bevredigen; in het opkomen voor de rechten van het Christenvolk inzake Onderwijs; in het gelijkstellen van Christelijk Onderwijs met Neutraal, of onchristelijk, of anti-christelijk Onderwijs voor de Wet. Het Ministerie-Kuyper sprak reeds van Christelijke grondslagen van ons Staats- en Volksleven waarvoor een Christelijke regering heeft op te komen. Het tegenwoordige Ministerie spreekt van Christelijke rechtsgelijken, waarnaar de regering heeft te handelen. De vraag dringt ten principale naar den voorgrond, of een Christelijke regering als zodanig neutraal staat tegenover de geestelijke stroomingen en geroepen is om in dezen de quasi-

Liberaal praktijk door de zuivere Liberale praktijk te vervangen, — of wel, dat zij geroepen is inderdaad positief Christelijk te zijn, en daarom ook te belijden, Christus te belijden, en dienovereenkomstig positief Christelijk te regeren.”

Men voelt hoe scherp Sikkel hier de kwestie stelt. Moet een Christelijke regering als zodanig neutraal staan tegenover alle, ook anti-christelijke, ja, atheïstische stromingen en dan alleen bedacht zijn op „gelijk recht voor allen”?

Of moet een Christelijke regering, ook als zodanig, de Christus belijden, aan Christus gehoorzamen en, binnen de grens van haar bevoegdheden, positief meewerken aan de komst van Christus' rijk?

Sikkel kiest met volle overtuiging en hartstochtelijk vóór het laatste.

Met grote zorg constateert hij, dat er „niet weinigen zijn, die meenen, dat één van de tweelingen reeds en voor goed dood is, en dat voor de andere zonder weerspraak is de volle erfenis, namelijk: de zuiver-Liberaal praktijk der politieke rechtsgelijkheid van de geestelijke groepen in het volksleven, zonder een positief Christelijk belijden of regeren der regering, ja met de roeping der regering om neutraal te zijn. Die „eerlijkheid” of „oprechte neutraliteit” — dát zal dan zijn voor eens en voor goed de oplossing van het probleem; dát zal dan wezen het geheim van Christelijk regeren.”

Voor deze „neutraliteitspolitiek” van een Christelijke regering waarschuwt Sikkel rusteloos.

Hij signaleert haar als de minister van Koloniën in het ministerie-Heemskerk (de Waal Malefijt) onder

„de bravo's van Links in de Tweede Kamer” verklaart, „dat in Koloniën de Christelijke roeping der regering tegenover de Zending ALLEEN meebrengt de sociale werking van het Christendom te steunen”. Hier, zo verzekert Sikkel, is de tegenhanger van de verwerping van Minister Keuchenius! 2)

Op bijzonder duidelijke wijze bracht Sikkel deze principieel zeer belangrijke kwestie naar voren na een Kamerdebat over de preken die 's Zondags op de oorlogsschepen door de Commandant aan de matrozen moesten worden voorgelazen!

Dit preek-lezen moest geschieden uit preekbundels welke door de Regering waren voorgeschreven! De commandant was in de keuze van de te lezen preken niet vrij.

Voor Sikkel over deze kwestie schreef waren deze preekbundels geheel modern. En natuurlijk rees toen de vraag of een Christelijke overheid nu niet moest zorgen voor preken, die naar Gods woord zijn.

„Een zeer ernstige vraag, en een vraag van zeer verre strekking”, verklaarde Sikkel.

„We hebben hier 'n hoogst interessante en moeilijke

2) De begroting van Keuchenius was, 17 Februari 1890, door de Eerste Kamer afgestemd, waarna Keuchenius als minister aftrad. Kuyper schrijft in verband met dit afstemmen: „Zoo ooit, dan was hier weerzin tegen het persoonlijk optreden van den Minister, die den evenaar deed doorzwijken, en die weerzin had zijn diepsten grond in Keuchenius' wijze van uit te komen voor de belijden van den Christus”. (Zie: Mr L. W. C. Keuchenius, door Dr A. Kuyper, Haarlem 1895, p. 227). Ontroerend was de reactie van het antirevolutionaire volk op dit ontslag. Men voelde het: hier wordt een Staatsman vanwege zijn trouw belijden van den Christus ten val gebracht!

dat deze v  
zonnestralk  
zij altijd de  
wetten van  
warmte mi  
dan toch s  
gen kracht  
noodzakelij  
dering. Ool  
verandering  
eerste is d  
van het bl

Bij de p  
afregeling  
lijk toch o  
koolzuurga  
kingen gel  
moezame  
plaats, het  
der voedin  
het koolzu  
zijn; en on  
komt ditze  
rug. Alwe  
in een ve  
stoffen be  
zuurgas en  
loop van l  
gas uit d  
omgezet t  
stoffen, v  
den, dat  
stoffen die  
producten  
gedachte,  
eindprodu  
zeker opzi  
door hun j  
aantoonba  
en vergaa  
zelve wee

Deze kr  
die van h  
Daar was  
beken, in  
weinig ve  
ondergaan  
gripende  
gaan tijde

Deze be  
verschill  
breid. Ze  
zuurgas e  
staan, da  
dat in dez  
borgen z  
stoffen n  
staan er  
dium, ura  
fosfor. W  
bedacht d  
deze reek  
uit de br  
het algem  
van speci

Stoffen  
niet. Als  
tuur nieu  
dat de elc

kwestie, c  
onzer N  
Christelij  
Gods dien

Het de  
Kamerde  
heid tege  
niet ger  
z.i. „de  
de Kame  
dezen, er  
aldus:

„Wie  
dienen na  
in het O

Dat is  
is Gerefo  
van God.  
ook alzoc  
taamt oc

Alle p  
omstand  
eisch de  
Christelij  
den zege

Indien  
voor het  
overblijf  
zijn om

Onafw  
God vree  
predicati  
van God  
Kan e

het aldus. De ker gas uit de it, zij het per a. Dit gas, het beten in spuit- i dat het deeg baksel luchtig voortdurend op ij water uit de ste stoffen — kunstmest in- spuit.

natuurweten- verstaat. Met groene planten gas en het wa- fen. Dit gaat len tussenpro- ogenblik be- bestendig zijn. tebben weten te kleur- en voe- materialen die t de naam van rd simile, d.i. de reeds ge- we materialen roen en nieuwe is het ware de an haar eigen oogen bezit al n de bestand- omgekneet in ij dwalen even als mond- en offen ditzelfde an zich gelijk hun beurt ver- een overmaat die nu schade- me.

an al de inge- er weer terug er de lucht in, nomen of ver- planten groei- grondstoffen. ordt in stand der zonnestra-

opgenomen bij gaan der plan- uden wij hout, materiaal dat rd gebleven is vikkelde plant- t in koolzuur- ate die er komt t lang geleden, dient ons dan Vas het nu zo

Kamer" ver- roeping der EN meebrengt a te steunen" langer van de

t Sikkel deze voren na een ondags op de n de matrozen

preekbundels geschreven! De e lezen preken

ef waren deze rijk rees toen nu niet moest rd zijn. raag van zeer te en moeilijke

Februari 1890. Keuchenius als nd met dit af- tegen het per- n evenaar deed psten grond in r de belijdenis euchenius, door ntroerend was op dit ontzag- n vanwege zijn gebracht!

dat deze verbrandingswarmte omgezet kon worden in zonnestraling dan was de kringloop gesloten, dan zou zij altijd door kunnen gaan; maar het is een der grondwetten van de natuurkunde dat dit juist niet kan, dat warmte misschien in licht kan worden omgezet maar dan toch slechts zeer gedeeltelijk. Een niet te vervangen kracht waarvan de voorraad aldoor afneemt blijft noodzakelijk in dit schema. Bestendigheid en verandering. Ook in de natuurkunde; want bovengenoemde veranderingswet is eigenlijk de tweede hoofdwet, de eerste is die van het behoud der energie, dus een wet van het blijvende.....

Bij de plant is het toch nog een weinig anders, de afregeling is toch nog schoner, eenvoudiger en tegelijk toch ook meer ingewikkeld. De verandering van koolzuurgas en water in andere stoffen is aan beperkingen gebonden, de scheikunde heeft hieraan haar moezame aandacht moeten schenken. In de eerste plaats, het gewicht der vezelstoffen, der kleurstoffen, der voedingsstoffen in de plant is gelijk aan dat van het koolzuurgas en het water waaruit zij ontstaan zijn; en omgekeerd, bij het vergaan of het verbranden komt ditzelfde gewicht aan koolzuurgas en water terug. Alweer dus iets blijvends, dit gewicht namelijk, in een verandering..... De in de planten aanwezige stoffen bevatten dus, bestaan dus als 't ware uit koolzuurgas en water. En wij vinden zo een tweede kringloop van het water en een eerste voor het koolzuurgas: uit de lucht en uit de grond in de plant, dan omgezet tot de nieuwe stoffen die wij kennen: kleurstoffen, vezelstoffen. Waarbij niet vergeten mag worden, dat deze zijn ontstaan uit andere, eenvoudiger stoffen die de plant langs de weg van de vele tussenproducten weet om te zetten; daarbij de eigenaardige gedachte, dat in al deze stoffen, tussenproducten en eindproducten, het koolzuurgas en het water nog in zeker opzicht aanwezig zijn, immers verraden zij zich door hun gewicht, hoewel zij anderszijds toch niet meer aantoonbaar zijn. Dan, tenslotte, als de plant sterft en vergaat, ontstaan het koolzuurgas en het water zelve weer, en de kringloop kan worden hervat.

Deze kringloop is dus van een ander karakter dan die van het water, besproken in de vorige afdeling. Daar was het water zelf, onveranderd, aanwezig in de beken, in de zee, in de lucht, in de grond — slechts weinig veranderd, namelijk tot waterdamp of ijs. Hier ondergaan de stoffen, die de kring doorlopen, veel ingrijpende verandering; vrijwel al hun eigenschappen gaan tijdelijk te loor, behalve hun gewicht.

Deze beschouwingen, in hoofdlijnen juist, dienen in verschillende opzichten te worden herzien en uitgebreid. Zeiden wij zoeven dat in allerlei stoffen koolzuurgas en water aanwezig zijn in een verborgen bestaan, dan dient in aanmerking te worden genomen dat in deze beide stoffen zelf weer andere stoffen verborgen zijn van meer fundamenteel karakter. Deze stoffen noemt men de chemische elementen; hiervan bestaan er een honderdtal; wij noemen ijzer, goud, radium, uranium en alle andere metalen; argon, zwavel, fosfor. Wij merken nog even op dat de vier elementen, bedacht door Aristoteles: water, lucht, aarde, vuur, in deze reeks niet thuis behoren. Zou het woord element uit de brief van Petrus niet bedoelen weer te geven het algemene begrip van grondstof, bouwsteen, los van specifieke theorieën?

Stoffen worden en vergaan, maar hun elementen niet. Als wij dus in de levenloze of in de levende natuur nieuwe stoffen zien ontstaan, dan betekent dit, dat de elementen nieuwe combinaties met elkaar aan-

gaan. Weer nieuwe stoffen, weer nieuwe combinaties. Het levende wezen sterft tenslotte, dan volgt er een ontbinding, de stoffen vallen uiteen, in haar elementen of in zeer eenvoudige combinaties hiervan, zoals water, koolzuurgas en ammoniak. En deze zeer eenvoudige stoffen worden dan weer benut voor nieuwe groei — de kringloop.

Van enkele elementen is hieromtrent wat meer bekend; zo van de koolstof. Deze is allereerst aanwezig in het koolzuurgas (niet in het water); wordt dit door de plant opgenomen dan ontstaan de vele nieuwe stoffen hierboven aangeduid, alle mede uit het element koolstof opgebouwd. Door hout te verkolen dwingen wij het element zelf te verschijnen; uiterst langzame verkoling van plantenresten heeft in de natuur geleid tot anthraciet, dit is eveneens bijna zuivere koolstof. Vreemd is dat dit ogenschijnlijk nederige element (maar zonder hetwelk het leven zoals wij dat kennen niet denkbaar is!) ook de vorm van diamant kan aannemen, deze bestaat uitsluitend uit koolstof.

Bekende elementen zijn ook de kalf, de stikstof en de fosfor. Deze zijn eveneens absoluut onontbeerlijk voor de opbouw van vele plantenstoffen. De plant zuigt eenvoudige combinaties van deze elementen op uit de grond. Sterft de plant, dan keren ze terug en kunnen weer dienen voor de groei van nieuwe planten. Komt de mens evenwel tussenbeide, haalt hij de oogsten weg van het veld, dan raakt de grond uitgeput, de mens zelf moet dan in de vorm van bijvoorbeeld kunstmest deze elementen weer toevoegen. Dit werpt tevens licht op het bijzonder karakter van een element; dit is n.l. niet alleen een grondbouwstof van allerlei andere stoffen, maar deze grondbouwstoffen kunnen niet in elkaar overgaan. Koolstof kan niet veranderen in kali. Dit beginsel is het, waar de alchemie, de middeleeuwse scheikunde, op strandde; zij trachtte goud te bereiden uit iets anders, uit stoffen die verkregen waren zonder goud; en dit kan niet; want mede uit deze talloze vergeefse pogingen heeft de chemie de lering getrokken dat goud een element is; mede zo heeft zij leren zien, dat er elementen bestaan. De filosofie, die dikwijls een geweldige poging van de menselijke rede was om alles te verstaan zonder God, de filosofie heeft hierbij een minder goede rol gespeeld. Zij leerde, dat alle stoffen in elkaar om te zetten zouden zijn; en natuurlijk dacht de mens daarbij direct aan de destijds meest waardevolle stof, het goud..... Nu moeten wij eerlijkheidshalve vermelden, dat de mens sinds een tiental jaren sommige elementen weet om te zetten in andere; en naar het zich laat aanzien zal dit op kleine schaal in afzienbare tijd wel voor alle elementen mogelijk zijn; de alchemie had in zoverre gelijk. Maar in haar schematische had zij niet bedacht een mogelijkheid die werkelijkheid bleek: dat al zouden alle stoffen om te zetten zijn in alle andere, dit voor alle lang niet even gemakkelijk behoeft te gebeuren! Onze chemische elementen zijn om te zetten, maar zeer en zeer veel moeilijker dan alle andere stoffen. Deze bijna onsplitbare bouwstenen blijven bij vrijwel alle processen op aarde in haar geheel. De natuur, of liever de schepping, is altijd weer rijker dan onze geest vermoede. Dan onze geest kan vermoeden? Maar een principiële ondoordringbaarheid der natuur voor onze menselijke geest is toch wel een gedachte, de beelddrager Gods onwaardig. Adam kende de dieren.

Wat nu voorts de plant betreft, men meende vroeger dat in haar slechts stoffen voorkwamen, opgebouwd uit een tiental elementen, maar het is geble-

ken dat er minstens driemaal zoveel voor haar stoffen nodig zijn, en het is niet uitgealoten, dat bij meer verrijnd onderzoek alle honderd elementen hun rol zullen blijken te spelen, zij het dan ook in de meeste gevallen in uiterst kleine hoeveelheden. Hoe dit zij, voor elk der bovengenoemde elementen is er een kringloop; zij komen in de plant bijeen, combineren zich, gaan uiteen, vormen weer nieuwe combinaties, gaan weer uiteen, verlaten soms de levende plant, maar komen meestal pas weer tot grotere vrijheid bij haar sterven, waarna zij dan weer door een nieuwe plant worden bemachtigd; en dit alles gaat dóór, jaar in jaar uit, in een weefsel van steeds weer verschillende glansen, in een spel van reidans en contradans, bestuurd door Een, die zeer machtig is..... Een duizelingwekkend spel van tientallen kringlopen in een werveling van bijna oneindige variatie.

Want dit laatste is mogelijk. De plant kan gegeten worden door een dier. Dan ontstaan weer nieuwe combinaties, eigen aan juist deze diersoort. Dit dier kan gegeten worden door een ander dier, van andere soort. Niet alleen zijn er zeer vele plantensoorten, elk met haar eigen stoffen, dus met haar eigen thema van elementencombinaties, maar er zijn ook weer miljoenen diersoorten (alleen al van de vlinders kent men honderdduizend soorten!) van welke weer het zelfde geldt. Terwijl, wat de mens betreft, er redenen zijn om aan te nemen, dat in elk mens stoffen voorkomen die in geen ander mens ooit geweest zijn of ooit zullen zijn; ook deze stoffen zijn weer opgebouwd uit het bekende, betrekkelijk kleine aantal, elementen. En uiteindelijk sterft er een dier en er volgt ontbinding, eenmaal toch sluit zich de kring. Zo is bereikt met een wel ontzaglijk, maar toch beperkt materiaal een onbegrijpelijk grote wisseling van planten en dieren, en van mensen. Het zijn de elementen die blijven, het overige is steeds in verandering. En aldus speelt een wonderbaar spel Hij Die toch ook weer onze Vader wijl zijn, en ons wil toebereiden voor het erfdeel der heiligen in het licht.

v. d. D.

## GRONINGER Brieven

Amice frater,

Ik stelde U voor, dat wij nog wat met elkander zouden praten over de Kerk. Over de kerk wordt in onze dag zeer veel gesproken, maar dan zó, dat uit alles blijkt, dat men bang is voor de kerk. Ook de kerkelijke mens.

De Kerk, dat is natuurlijk niet iets, dat zich met die naam bedekt, zoals onze vaderen het zeiden in de gehoorzame belijdenis.

De Kerk is daar, waar haar Koning en Heer Zijn gelovige gehoorzame kinderen vergadert en waar is de volle verkondiging van Zijn Woord, dat Hij ter verkondiging aan Zijn dienaren heeft gegeven.

Wij zeggen dan de levende verkondiging, d.i. de eis voor gans ons leven, het leven, waarin onze God ons geplaatst heeft.

Da Sikkel werd niet moede ons duidelijk te maken, dat wij goed moeten onderscheiden — niet scheiden — het Woord Gods en Zijn verkondiging door Zijn kerk, door de bedienaren des Woords.

Wanneer, zo zei hij het, die bediening een nadere omschrijving is van hetgeen wij daarin zouden kunnen lezen, zó dus, dat de preek in alle eeuw gelijk zoude

kwestie, die ons midden in 't vraagstuk van Artikel 36 onzer Nederlandsche Geloofsbelijdenis brengt, in de Christelijke belijdenis van het ambt der Overheid als Gods dienaresse."

Het deed hem daarom groot verdriet, dat in het Kamerdebat over deze kwestie de „roeping der Overheid tegenover God", de kwestie die hier alles beslist, niet genoemd was. Het negeren van deze vraag deed z.i. „de Achilleshiel van het Christelijk getuigenis in de Kamer" duidelijk uitkomen. Wat de Overheid in dezen, en steeds, moest doen omschrijft Sikkel dan aldus:

„Wie den Naam des Heeren belijdt, moet God dienen naar zijn Woord, in elk ambt des levens, ook in het Overheidsambt.

Dat is onze Nederlandsche Geloofsbelijdenis. Dat is Gereformeerd. Dat is eenvoudig naar het Woord van God. Wie God naar zijn Woord erkent, moet hem ook alzoo dienen. Dit betaamt alle mensen. Dit betaamt ook de Overheid.

Alle pogen om in het gedrang van toestanden en omstandigheden met allerlei redeneeringen aan den eisch des Heeren zich te onttrengen, neemt onze Christelijke vrijmoedigheid voor God weg, rooft ons den zegen des Heeren, en voert ons op doolpaden.

Indien er voor het leven in Gods vrees en dienst; voor het leven naar zijn Woord; geen andere weg ons overblijft dan in de woestijn, — dan moeten we willig zijn om de woestijn te bewonen.

Onafwendbaar dunkt het ons, dat zoo de Overheid God vrees, en zij den dag des Heeren wil eeren door predicatie, zij zorgen moet voor de reïne predicatie van Gods Woord.

Kan de Overheid hierin de Kerk tot haar recht

laten komen, dan is dit zooveel te beter en dan is dit haar goddelijken plicht.

Maar moet de Overheid hierin zonder de Kerk handelen, dan heeft zij niettemin, gelijk ieder mensch in zijn ambt, de roeping, om zelf God naar zijn Woord te dienen. Geen menselijke stelsels beslissen hier voor haar, maar alleen het Woord van God.

Zoo zegt het nog Artikel 36 der Nederlandsche Geloofsbelijdenis, gelijk deze nog steeds, ook na de noodig geachte revisie, in onze Gereformeerde Kerken geldt.

En zoo is het ook alleen naar Gods Woord.

Stellig geldt het hier ook voor een Christelijke Overheid, een zwaar en moeilijk werk, maar toch niet zwaarder dan voor ieder in het publieke leven in zijn goddelijk ambt en roeping; zooals onze Catechismus verklaart hij de derde bede van het „Onze Vader": „Uw wil geschiede, gelijk in den hemel, alzoo ook op de aarde", dat is: Geef, dat wij en alle mensen onzen eigen wil verzaken, en Uw wil, die alleen goed is, zonder eenig tegenspreken gehoorzaam zijn; opdat alzoo een iegelijk zijn ambt en beroep zoo gewillig en getrouw moge bedienen en uitvoeren als de engelen in den hemel doen.

Moge de Heere door zijn Woord en Geest onze Christelijke Regeering leeren haar roeping naar zijn heiligen en goddelijken wil recht doen kennen en uitvoeren."

Het spreekt vanzelf, dat, als men de roeping der Overheid zó ziet, zó gelooft, en dus ook zó predikt, óók het door de Overheid gegeven onderwijs in het gezichtsveld komt.

Het is immers een ontzaglijk ernstig ding, dat het onderwijs op de openbare scholen — lagere, middelbare en hogere — het onderwijs dus, dat miljoenen van de Christus en van het geloof in God heeft vervreemd, gegeven werd en gegeven wordt in opdracht van de Overheid en dus onder háár volle verantwoordelijkheid.

Wie dit ongewoon ernstige feit — wie denkt er tegenwoordig nog aan? — overweegt, moet toch wel eens de vraag bij zich voelen opkomen: hoe kan een christelijke overheid deze verantwoordelijkheid dragen? Hoe kan zij er mee klaar komen, dat onder haar verantwoordelijkheid in talloos vele gevallen God en zijn Christus worden genegeerd, ja, zelfs gehoond! Hoe kan zij het aandeel, dat zij op deze wijze in de positieve en radicale ontkerstening van het nederlandse volk krijgt, een aandeel, waarvoor zij ten volle aansprakelijkheid blijft dragen voor God en zijn heilig gericht, met een goede conscientie voor haar rekening nemen?

Als Sikkel zich met deze vraag bezig houdt, wijst hij er op, dat de roeping der overheid als Gods dienares nog geheel onvoldoende in het licht werd gesteld.

„Speciaal ook de roeping der Overheid met betrekking tot de Christelijke Kerk. En de vraag van de houding der Overheidschool tegenover de openbaring Gods in zijn Woord blijft een puzzel, waarmee allen verlegen zitten.

De Liberale oplossing is bekend. Zij vordert een neutrale School. En die neutrale School wordt dan noodzakelijk een Liberale School, een Socialistische School, een Anarchistische School, een Atheïstische School.

Indien de Christelijke Politiek ook de neutrale Over-